

Opinia na temat aplikacji edukacyjnej online

PSZCZÓŁKA, www.pszczolka.online

Twórcy: Michal Zwinger, Michal Hudeček, Šimon Rozsival,

Marek Lisý, Veronika Pavlíková, Renata Wolfová

Wydawać by się mogło, że nowe programy komputerowe, które zaczęły się pojawiać w latach dziewięćdziesiątych XX wieku i były przeznaczone dla uczniów mających trudności w czytaniu i pisaniu, nie przyniosą już więcej żadnych niespodzianek. Na rynku jest już kilka profesjonalnych programów komputerowych, z których korzystać mogą specjaliści zajmujący się eliminowaniem problemów w nauce (w poradniach pedagogiczno-psychologicznych, specjalistycznych ośrodkach pedagogicznych, pedagogzy specjaliści czy też psycholodzy w szkolnych poradniach, nauczyciele z odpowiednim wykształceniem w szkołach podstawowych, pracownicy szkół specjalnych itp.), jak również rodzice, którzy mają świadomość potrzeby wspierania ich dziecka. Jednakże, dzięki nowemu programowi edukacyjnemu Pszczółka, jakoś nauczania i wspierania rozwoju umiejętności czytania i pisania wznosi się na wyższy poziom.

Miałam możliwość przyjrzeć się pracy zespołu, który stworzył program. Dzięki temu mogę stwierdzić, że niezwykle wysoka jakość programu Pszczółka to efekt z jednej strony ciężkiej, a zarazem profesjonalnej pracy każdego z członków zespołu, a z drugiej ich doświadczenia. Chociaż głównym autorem aplikacji jest Dr. Renata Wolfová, która jest inicjatorką, a także autorką również innych programów przeznaczonych dla uczniów ze szczególnymi zaburzeniami uczenia się oraz uznanym pedagogiem specjalnym, nie można by osiągnąć takich efektów bez osób specjalizujących się w grafice i programowaniu komputerowym – a w tym zakresie moim zdaniem projekt jest wyjątkowy i przez to ma możliwość stałego rozwoju. W realizacji technicznej programu miały udział doświadczenia, uzyskane w trakcie realizacji projektu online Legentas, wspierającego rozwój szybkiego czytania zwłaszcza wśród studentów wyższych uczelni (ale nie tylko).

Uważam, że najważniejszymi zaletami i korzyściami aplikacji to przede wszystkim walory techniczne i kolejno profesjonalne.

Fakt, że autorzy stworzyli program w wersji on-line, jest moim zdaniem konsekwencją potrzeb współczesności. Programy lokowane na płytach CD są już nieaktualne, wersja on-line umożliwia bieżące aktualizacje, systematyczne rozwijanie programu i stosowanie potrzebnych modyfikacji. Klienci korzystający z programu będą dzięki temu mieli stały dostęp do najnowszej wersji. Dzięki temu autorzy mogą dostosowywać program do potrzeb użytkowników, a także być na bieżąco z najnowszymi metodami z literatury. Z racji tego, stale dodawane są nowe materiały do ćwiczeń, ponadto można zmieniać i dostosowywać ich treść. Filozofią programu jest przyjazne podejście do czytelników, niezobowiązujące ich do śledzenia jego rozwoju i stałego uaktualniania kolejnych wersji programu.

Doceniam łatwość posługiwania się programem, co ma szczególne znaczenie dla mniej doświadczonych użytkowników korzystających z podobnych programów edukacyjnych. Program jest intuicyjny, korzystanie z różnych funkcji programu jest logiczne, niepotrzebne jest obszerne szkolenie. Z biegiem czasu użytkownik uczy się maksymalnie wykorzystywać program. Pomocne są w tym kierunku również szczegółowe instrukcje na temat tego jak korzystać z Pszczółki. Opracowanie graficzne jest moim zdaniem wysokiej jakości – odpowiednie do wieku dzieci, dla których program jest przeznaczony (wiek przedszkolny, szkoła

podstawowa). W całej okazałości widać to zwłaszcza w grach motywacyjnych, w których można znaleźć złożoną oprawę graficzną.

Warto zwrócić uwagę na to, że autorzy mają świadomość indywidualnych potrzeb użytkownika, do których podchodzą z respektem, nie tylko z punktu widzenia treści (indywidualny dobór odpowiednich ćwiczeń dla każdego dziecka), ale i ze względów formalnych. Z tego powodu proponują indywidualne ustawienia parametrów: rodzaju, wielkości czcionki, czy koloru tła. Autorzy w ten sposób wykorzystują wiedzę z literatury specjalistycznej na temat tego, że odpowiednia czcionka, wielkość pisma, czy kolor tła mają szczególne znaczenie, zwłaszcza w początkowym etapie rozwoju umiejętności czytania. Odpowiednio wykorzystane parametry mogą mieć pozytywny wpływ na rozwój osób z trudnościami w czytaniu.

Docenić trzeba również bogactwo i strukturę zadań:

- Nie został pominięty żaden obszar, w którym potrzebne są ćwiczenia. Aby podnieść jakość nauki czytania wykorzystano ćwiczenia rozwijające umiejętności fonologiczne i językowe. Równocześnie zwrócono uwagę na funkcje wzrokowe, zainteresowanie, orientację „pravo-lewo” i przestrzenną. Ćwiczenia mają charakter zabawy (gry językowe), dzięki czemu dziecko traktuje je bardziej jako rozrywkę, niż obowiązek szkolny
- Ćwiczenia przeznaczone do rozwijania czytania dzielone są zgodnie z kolejnością dydaktyczną (głoska – litera – sylaba – słowo – zestaw wyrazów – zdanie), przy czym w wyborze zadań respektowana jest specyfika edukacyjnych metod czytania (metody analityczno-syntetyczne oraz metody głoskowe).
- W trakcie wykonywania poszczególnych zadań dzieci zbierają punkty. Za zdobyte punkty mogą „grać”, nie chodzi jednak o gry, z którymi spotykają się na co dzień w swoim otoczeniu (na przykład gry zręcznościowe, przygodowe). Ich największą zaletą jest wspieranie i przyczynianie się do dalszego rozwoju. Chodzi o uzupełnianie obrazków interaktywnych przedmiotami, osobami, zwierzętami; na temat obrazka dziecko może porozmawiać z rodzicami i w ten sposób rozwijana jest umiejętność obszerniejszych wypowiedzi – opowiadań, opisów itp. Program Pszczółka ma więc wyraźny aspekt motywacyjny.
- W ramach aplikacji są do dyspozycji teksty, które mogą pełnić funkcję materiału treningowego. Sami autorzy zapowiadają, że teksty będzie stale dodawane i uzupełniane, przy czym szansę mają również inni autorzy, którzy chcieliby udostępnić swoje teksty dzieciom, korzystającym z aplikacji.

Indywidualne korzystanie z programu jest możliwe dzięki wstępnej diagnostyce. Tę zasadę oceniam w kontekście krajowym jako zjawisko wyjątkowe. Chodzi o diagnostykę opartą na zapisie czytania dziecka, uzupełnionym kwestionariuszem dla rodzica lub nauczyciela – osoby mogącej oceniać poziom czytania i pisanie ucznia. Wynik opracowany jest w postaci diagramu, pokazującego stosunek zjawisk optymalnych i problemowych w sprawdzanych parametrach – dokładność czytania, sposób czytania, poprawność pisania, zrozumienie czytanego tekstu, a więc w podstawowych parametrach umiejętności czytania i pisania. W tym miejscu chciałabym zwrócić uwagę na rolę profesjonalnego wspierania całego programu, tzw. metodyki programu czy też trenera osobistego, czyli na funkcje u nas na razie wyjątkowe.

Bezspornym plusem wersji on-line programu jest to, że jego użytkownik nie czuje się pozostawionym bez opieki, co bywa wadą programów edukacyjnych na płytach CD. Rodzice kupują taki program, zaczynają z niego korzystać, jednak, gdy pojawiają się problemy czy też program jest dla nich niezrozumiały – przestają korzystać. Nie mają czasu na kontaktowanie się z twórcami programu, odkładają korzystanie z niego na

później, co często oznacza odłożenie na zawsze. Aplikacja Pszczółka oferuje też inne możliwości – użytkownik ma szansę bezpośredniej i prostej komunikacji z metodykiem programu (w przyszłości może również z innymi metodykami, przynajmniej tak sędzę, ponieważ ze wzrostem liczby użytkowników potrzebna będzie również większa liczba prowadzących), i to bezpośrednio w środowisku online programu (tzn. niepotrzebne będzie pisanie e-maili, wyszukiwanie kontaktów telefonicznych):

- Już po przeprowadzonej diagnostyce rodzice lub inni użytkownicy aplikacji mogą się skontaktować drogą elektroniczną z metodykiem, który wyjaśni im na czym polegają trudności dziecka w zakresie czytania i pisania oraz wskazać im sposób na poradzenie sobie z problemem.
- Bardzo ważna jest komunikacja w trakcie wspierania ucznia między rodzicami czy nauczycielami a metodykiem, który kontroluje postępy dziecka, jego sukcesy w realizacji zadań, ustawionych automatycznie na podstawie przeprowadzonej diagnostyki oraz zwraca uwagę na percepcję stopnia trudności zadania. Jeśli dziecko popełnia błędy i jednocześnie traktuje zadanie jako łatwe, trzeba się zdecydować na inny sposób postępowania niż w przypadku pojawiania się błędów, ale ze świadomością trudności zadania ze strony dziecka. Stały kontakt ma zatem rolę zachowawczą podczas korzystania z aplikacji.
- Metodyk programu może się wypowiadać na temat pracy z dzieckiem w domu, jak często należy ćwiczyć, w jaki sposób analizować błędy, które popełnia dziecko, a także proponować inne sposoby korzystania z aplikacji, w taki sposób, aby mogła przynieść jak największe efekty. W tym zakresie Pszczółka jest w czeskim środowisku bezkonkurencyjna, ponieważ oferuje wsparcie dorosłym użytkownikom i zachęca ich do kontynuowania pracy z dzieckiem. Rodzice bardzo często mają dobre chęci i przejawiają inicjatywę, lecz po pewnym czasie ich zainteresowanie pracą z dzieckiem może słabnąć. W tym właśnie momencie metodyk programu może zachęcać rodziców do ponowienia pracy z dzieckiem.

Program ma dla użytkowników również znaczenie dydaktyczne. Diagnostyka bywa w środowisku szkolnych poradni traktowana jako coś powiązanego z podejściem testującym, porównywaniem uczniów według norm, z tworzeniem diagnoz. Natomiast diagnostyka przeprowadzana w ramach programu ma całkowicie odmienny charakter, a mianowicie jest oparta na ocenie jakości czytania. Nie zmierza do określenia czy trudności dziecka w czytaniu i pisaniu wykraczają już poza normę, ani do nazwania specyficznych zaburzeń czytania. Twórcy kierują się zasadą, że rozwijać można czytanie na każdym poziomie, bez potrzeby pracy z diagnozą. Jest to zgodne z podejściem znanym w innych krajach, gdzie na przykład w ramach diagnoz specyficznych zaburzeń czytania zalecane jest przyporządkowanie ich do oddzielnych stref, tzw. osi (na przykład DSM-5). W ten sposób ukierunkowana jest uwaga rodziców, jak również profesjonalistów na konkretne problemy, nad którymi trzeba lub można pracować – technika czytania, dokładność czytania, czytanie ze zrozumieniem, dokładność pisania. Zwłaszcza rodzice zyskują w ten sposób potrzebne wsparcie, dzięki któremu można wyeliminować negatywne emocje, z jakimi można się czasami spotkać podczas diagnostyki zaburzeń w uczeniu się, a mianowicie przekonanie, że jeżeli zdiagnozowane zostało „zaburzenie”, to jest to poważny problem, z którym nie można sobie poradzić, co najwyżej zmienić sposób oceniania dziecka. Efekt dydaktyczny mają również komentarze towarzyszące oraz opisy poszczególnych ćwiczeń informujące o tym, dlaczego konkretne zadanie jest ważne i co poprzez nie jest rozwijane. Rodzic, chociaż nie jest specjalistą, może w ten sposób bliżej się zapoznać z mechanizmami czytania i zrozumieć problemy dziecka.

Diagnostykę przeprowadzać można wielokrotnie i w ten sposób śledzić osiągnięte wyniki w rozwoju umiejętności czytania; warto przy okazji nadmienić, że pracujemy z indywidualną normą w stosunku do

konkretnego ucznia. Nie ma znaczenia, na jakim stopniu rozwoju w stosunku do pozostałych jest dany uczeń. Decydujące jest to, w jakim stopniu poprawił się jego poziom, zdolności i w jaki sposób kierować dalszą naukę.

Nacisk na jakościowe aspekty czytania/pisania umożliwia szersze zastosowanie programu nie tylko u uczniów, u których przejawiają się zaburzenia czytania. W ramach programu można wspierać wszystkich czytelników z problemami, na przykład uczniów, którym potrzeba więcej czasu do rozwijania nawyku czytania, a także uczniom wykazującym ogólnie niższe predyspozycje do uczenia się. Ze względu na kompleksowość ćwiczeń oraz rozwijanie różnych stref umiejętności czytania i pisania, Pszczółka może być korzystna również dla dzieci wykazujących zaburzenia w zakresie komunikacji, dla dzieci, które uczą się języka polskiego, dzieci z wadami słuchu, dzieci z zaburzeniami ze spektrum autyzmu itp.

Program może wspomagać rozwijanie umiejętności czytania u wszystkich dzieci, które dopiero zaczynają się uczyć, jak również być pomocny dla wszystkich uczniów w ramach ich rozwoju jako zwyczajna pomoc dydaktyczna. W tym sensie jest przydatny dla każdego rodzica i dla każdego dziecka. Może stać się alternatywą do pracy z dzieckiem w warunkach domowych.

Przy okazji warto zwrócić uwagę na to, że użytkownikami mogą być nauczyciele szkół podstawowych i specjalnych. Obecny nacisk na kształcenie inkluzyjne nakłada na szkoły nowe obowiązki. Prócz wielu innych jest to zwracanie uwagi na uczniów wykazujących wstępne problemy w czytaniu i pisaniu. Na terenie wielu placówek funkcjonują szkolne poradnie, które pomagają dzieciom borykającym się z problemami w nauce, jeszcze przed diagnostyką w poradni psychologiczno-pedagogicznej. Program Pszczółka może być wykorzystany jako jedno z narzędzi podczas zajęć wyrównawczych.

Szkoły mogą pracować z programem również zbiorowo, w klasie. Znane są już takie przypadki, że ćwiczenia włączone są do godzin lekcyjnych w ramach pracy na tablicy interaktywnej. Wykorzystywane są na przykład w ramach nauki języka czeskiego jako materiał do ćwiczeń.

Program Pszczółka znajduje również coraz większe zastosowanie wśród pracowników poradni, w poradniach pedagogiczno-psychologicznych, specjalnych ośrodkach pedagogicznych lub w szkolnych poradniach jako narzędzie, umożliwiające ustalenie i śledzenie programu wspierającego w rozwijaniu czytania.

Ogólnie oceniam program Pszczółka jako wysokiej jakości, dobrze zapowiadający się, wart wspierania. Potwierdzeniem niech będzie szereg nagród, przyznanych temu kompleksowemu projektowi. Twórcy przedstawiają program w pismach popularnonaukowych oraz za pośrednictwem mediów społecznościowych. We współpracy z wyższymi uczelniami przygotowywana jest profesjonalna ocena programu, na przykład w rozprawach magisterskich i doktorskich. Wspomnieć tu warto również o znaczeniu tej aplikacji dla studentów wyższych uczelni, na kierunkach takich jak pedagogika specjalna i pokrewnych – jako materiał pomocniczy, ale też jako sposób na zdobycie praktycznych doświadczeń już w trakcie studiów na wyższej uczelni.

Prof. dr Anna Kucharská

Katedra psychologii Wydziału Pedagogicznego na Uniwersytecie Karola w Pradze

Praga, 2 czerwca 2016 r.